

ЧУМАЧЕНКО І. Є.

Національний університет «Одеська юридична академія,
доцент кафедри аграрного, земельного та екологічного права,
кандидат юридичних наук, доцент

ФОРМИ ДЕРЖАВНОГО КОНТРОЛЮ ЗА ВИКОРИСТАННЯМ ТА ОХОРОНОЮ ВОДНИХ ОБ'ЄКТІВ

Органи державної влади та органи місцевого самоврядування, їх посадові особи зобов'язані діяти лише на підставі, в межах повноважень та у спосіб, що передбачений Конституцією та законами України [1]. Зазначені органи та посадові особи мають діяти у певних правових формах. Контрольна діяльність, як і інша діяльність органів державної виконавчої влади, здійснюється в певних притаманних їй правових формах, які встановленні чинним законодавством. Органи водного контролю, вимагаючи від підконтрольних суб'єктів дотримання водного законодавства, повинні діяти у межах норм матеріального та процесуального права.

Загальновизнаного переліку форм державного контролю у літературі не існує. Проте, до них відносять: перевірку виконання вимог законодавства; інспектування; ревізію; рейди; обстеження; нагляд; обшук; спостереження; експертизу; огляд; лабораторний аналіз; проби; ліцензування певних видів діяльності; ресстрацію актів, документів тощо.

Під формою контролю зазвичай розуміють, його вираження в конкретних діях, які в свою чергу можуть відрізнятися за своїм змістом та правовими підставами. Це зовнішнє виявлення конкретних однорідних дій контрольних органів, здійснюваних з метою практичної реалізації поставлених перед ними завдань [2, с. 29]. До них відносяться: акти застосування права (постанови про притягнення порушників до адміністративної відповідальності), протоколи на порушників водного законодавства та ін. У формах контрольної діяльності органів, що здійснюють контроль за використанням та охороною водних об'єктів, відбивається її зміст, а також реалізується компетенція відповідних контрольних органів і тому більшість форм має правовий характер, тобто регламентуються положеннями про той або інший орган контролю в галузі використання та охорони вод та водних ресурсів.

Державний екологічний контроль проводиться у формі попереджувального і поточного. Крім того виділяють такі правові форми контролю як: нормативно-правову, організаційно-правову, превентивно-стимулюючу, процесуально-правову та каральну [3, с. 36].

Завданням попереджувального контролю є недопущення господарської, управлінської та іншої діяльності, яка в майбутньому може завдати шкоду навколишньому природному середовищу. Здійснюється такий контроль на стадіях планування або проектування цієї діяльності,

реалізації проекту, введення об'єктів в експлуатацію. Такий контроль здійснюється стосовно різних видів екологічно значущої діяльності і різними способами. Основними з них є узгодження з природоохоронними органами, дача ними висновків на проекти рішень. До специфічних засобів здійснення попереджувального контролю відноситься також проведення державної експертизи передпроектної і проектної документації на будівництво і реконструкцію господарських і інших об'єктів, що впливають на стан водних об'єктів, що є перевіркою її відповідності початковим даним, технічним умовам і вимогам нормативної документації по проектуванню і будівництву (ст. 22 ВК України) [4].

Поточний державний екологічний контроль здійснюється спеціально уповноваженими органами на стадії експлуатації підприємств та інших екологічно значущих об'єктів, в процесі природокористування. Нормативно-правова форма державного контролю за використанням та охороною вод передбачає повноваження відповідних законодавчих органів передусім щодо прийняття нормативно-правових актів у сфері здійснення такого контролю.

Формування системи органів контролю за використанням та охороною вод, які оформлюють свою діяльність щодо формування спеціальних контрольних інспекцій, комісій, груп, а також організацію проведення планових або позапланових перевірок, здійснюється в межах організаційно-правової форми. Превентивно-стимулююча форма дозволяє враховувати при здійсненні контрольної діяльності заходи щодо попередження порушень вимог водного законодавства шляхом внесення приписів про усунення порушень вимог водного законодавства, винесення рішень про обмеження, зупинення та припинення екологічно небезпечної діяльності, а також результати екологічної експертизи, екологічного моніторингу, екологічного аудиту.

В межах процесуально-правової форми враховуються законодавчо визначені процедури (порядок складання актів перевірки, протоколів про правопорушення, постанов про накладання адміністративних стягнень тощо) при здійсненні державного водного контролю.

Каральна форма забезпечує фактичне притягнення винних осіб до відповідальності, включаючи передачу до суду справ про відшкодування завданих збитків унаслідок порушення законодавства про використання та охорону водних об'єктів, передачу матеріалів до органів прокуратури про притягнення винних осіб до кримінальної відповідальності за вчинення екологічних злочинів, накладення адміністративних стягнень.

Застосування тієї або іншої форми контролю за використанням і охороною вод не виключає необхідності його іншої форми. Здійснення контролю в поєднанні усіх його форм сприяє досягненню його головної мети, яка полягає в забезпеченні раціонального використання і охорони вод.

Список використаних джерел

1. Конституція України від 28 червня 1996 року // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.
2. Шемшученко Ю. С. Державний і громадський контроль у галузі охорони навколишнього середовища / Ю. С. Шемшученко. – К.: 1980. – 48 с.
3. Правові форми екологічного контролю: навчальний посібник / Краснова М. В., Позняк Е. В., Коваленко Т. П. та ін. (за ред. Краснової М. В.). – К.: Алерта, 2012. – 760 с.
4. Водний кодекс України від 6 червня 1995 року // Відомості Верховної Ради України. – 1995. – № 24. – Ст. 189.

ЮРЕСКУЛ В. О.

Національний університет «Одеська юридична академія»,
доцент кафедри аграрного, земельного та екологічного права,
кандидат юридичних наук

ЩОДО ВИДІВ УПРАВЛІННЯ В ГАЛУЗІ ОХОРОНИ НАВКОЛИШНЬОГО ПРИРОДНОГО СЕРЕДОВИЩА

Закон України «Про охорону навколишнього природного середовища» від 25 червня 1991 року [1] у ст. 16 передбачає, що управління охороною навколишнього природного середовища полягає у здійсненні в цій галузі функцій спостереження, дослідження, екологічної експертизи, контролю, прогнозування, програмування, інформування та іншої виконавчо-розпорядчої діяльності. Державне управління в галузі охорони навколишнього природного середовища здійснюють Кабінет Міністрів України, Рада міністрів Автономної Республіки Крим, місцеві ради та виконавчі органи сільських, селищних, міських рад, державні органи по охороні навколишнього природного середовища і використанню природних ресурсів та інші державні органи відповідно до законодавства України. Громадські організації можуть брати участь в управлінні галуззю охорони навколишнього природного середовища, якщо така діяльність передбачена їх статутами, зареєстрованими відповідно до законодавства України. Отже, ст. 16 Закону, передбачає правові засади для здійснення державного та громадського управління в галузі охорони природного середовища.

В юридичній літературі залежно від суб'єктів, що здійснюють управління, слушно звертається увага на існування, окрім державного та громадського, муніципального управління, що здійснюється органами місцевого самоврядування [2] та виробничого управління, що здійснюється підприємствами, установами, організаціями різних форм власності [3].